

MNISZKA (144) sb f

sg N mniszka (22). ◇ G mniszki (7). ◇ D mniszce (3). ◇ A mniszkę (8). ◇ I mniszką (7). ◇ pl N mniszki (26). ◇ G mniszek (19). ◇ D mniszkãm (8), mniszkóm (7); -ãm *WujJud* (4), -óm *BielKron*, *WujNT*, *SarnStat*, -ãm : -óm *KrowObr* (4:4); ~ -óm (1), -(o)m (6). ◇ A mniszki (24). ◇ I mniszkami (8); -ami (7), -(a)mi (1). ◇ L mniszkãch (5).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII w.*

1. *Zakonnica; kobieta, która nie wychodzi za mąż i żyje w społeczności klasztornej wg ustalonej reguły; monacha Murm*, *Mymer*¹, *Cn*; *ascetria*, *Deo consecrata*, *femina regularis*, *monialis*, *nonna*, *sacra virgo*, *sanctimonialis Cn* (124) : *Murm* 173; *Monacha*. *Nonne*. *MniŹzka*. *Mymer*¹ 9v; *Źwoię nowã Regułę wymyŹliã [Źw. Klara] [...] s ktorã Reguã/ łãmã Źiebie/ y s Źwymi ŹioŹthrami inŹzymi MniŹŹkami/ poddãã Źie Mnichom Minorytom w nãukę y w ćwizenie. KrowObr* 135v; *O Swięceniu MniŹzek Papieskich. KrowObr* 148 *Źp*, 143v, 147v [3 r.], 148 *marg*, 148v [3 r.], 150 *marg* (17); *RejWiz* 38v *marg*, *Cc7*; *UstPraw* G4v [2 r.]; (*nagł*) *MniŹzki*. (-) *Y CoŹ wŹdy nam tãk krzywy/ vbogye dzyeweczki/ Ze ie w klozye chowamy/ by błędne owieczki. RejZwierz* 104v; *VŹtãwił theŹ aby Źadna mniŹzkã nie miãã poŹwięconego welum/ áŹby czterdzyeŹci lat w czyŹtoŹci żyã. BielKron* 161; *Ten tho był BiŹkup w Skãle mniŹzkę z klaŹtorã wziãł/ mniŹzkał Źniã iãko z miłõsnicã BielKron* 363v, 203v, 324 [2 r.], 371 [3 r.], 428; *Sanctimoniales dicuntur, MniŹzki/ zakonniczki. Mãcz* 367a; *GõrnDworz* B3v; *Niemiãã tã woley nigdy mniŹzkã być SkarŹyw* [197]; *ãle iednę ktemu przywiõł/ iŹ Źwiãtem wzgãrdziwŹy MniŹzkã zoŹtãã SkarŹyw* 200, 99, 100, 225, 279, 454 (10); *StryjKron* 406 [2 r.]; *piŹãł [Luter] nie nã ten çãs kiedy w koŹciele BOŹym trwał/ ãle potym iãko v MniŹzki w łõnie tãiemnice Lucyperowe przeczytãł. ReszPrz* 55; *BielSjem* 11; *WujNT* 200, 201, 416 [2 r.]; *TęŹ Sõł bãłwãnowã/ ktorã bywa dawãna MniŹzkõm do Wrocłãwiã/ y fõł do zamkõw krõlewŹkich/ bãdŹ w bãłwãnãch/ bãdŹ miããka/ nie ma bydŹ kłãdŹiona nã liczbę. SarnStat* 378, 208 [6 r.], 209 [5 r.], 1310.

W poãczeniu z imieniem (3): *ten [papieŹ] Henrykã Źzõftego koronowãł nã CelãrŹstwo/ y on mu mniŹzkę KonŹtãncyã dał corę krolã SycyliŹŹkiego zã małŹonkę. BielKron* 182, 183v *marg*; *ktore [modlitwy] przypifano S. oney SwedŹkiey KŹŹŹnie y wdowie/ á potym MniŹzce Brygidzie LatHar* 287.

W poãczeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej (1): *MniŹzki WitowŹkie v Piotrkowã poŹiekli okrom trzech ktore były w łãs vćiekly BielKron* 360v.

W poãczeniu z wyrażeniem przyimkowym z + G od nazwy miejscowej (2): *Przyczyniãł Źię tez Pan Hetman za mniszkami z Zwierzynca Źzkod eich [!] pokazuiãc ActReg* 26, 25.

W poãczeniach szeregowych (12): *TãkŹe teŹ y kãpłan/ mnich/ mniŹzkã/ gdyŹ Bogu czyŹtoŹç flubili/ w małŹeñstwo ine wŹtępic nyemogã. KromRozm I C2v, C, C2v; KrowObr* 75v, 129v, 151 [2 r.], 155v; *przed ktorymi [zbuntowanymi chłõpami] nie mogł być przefpieczny Źaden Pan/ Zyemiãni/ BiŹkup/ Kãpłan/ Mnich/ MniŹzki BielKron* 202; *RejAp* 152; *WujJud* 212v; *SkarŹyw* 57.

W przeciwstawieniu: *»na swobodzie ... jako mniszka«* (1): *Wolałabych na Źwobodzie CzaŹem Źiedziecz y ogłõdzie NiŹ w roskõlzy iãko mniŹzka RejŹõz* C8v.

W porõwnaniach (2): *RejWiz* 23v; *Ma teŹ cnotã/ wŹtydliwoŹç/ Źwoię towarŹyŹkę/ Ktorã dobrze zãmyka/ by w KlaŹtorze MniŹzkę. BielSat* D3.

W charakterystycznym poãczeniu: mniszki papieskie.

Zwroty: »mniszki fundować« (3): Márek S. w Egipcie Mnichy y Mnifzki fundował. *WujNT* Aaaaav, 125 marg, Zzzzz4v.

»mniszkę postrzygać; strzyżenie mniszek« (1;1): Vítawił theż áby mnifzki nie postrzygano aż w XXV leciech w kłaftorzech *BielKron* 150; *RejAp* 152.

»mniszki święcić; mniszka poświęcona« (2;1): IZ fie tełz nie mnieyfze bluznierftwo imieniá Boże⁸⁰ dzieie/ kiedy Mnifzki Święćicie/ to ielt/ flalicie y błaznicie. *KrowObr* 147v, Ss3v; włożyła ná fię zakonną záslubionych iufz Bogu pánienek/ kápice: áby fię tym wymowić iáko mnifzka poświęcona mogła. *SkarŻyw* 510.

Wyrażenie: »klasztor mniszek« (2): Kościołow tám znamienitych dofyć/ iedennaście kościołow Kánonikow/ Dwánaście kłaftorow mnichow/ dziefięć kłaftorow mnifzek/ dziewiętnaście kościołow fárných *BielKron* 285v; *GórnDworz* Q2v.

Szeregi: »klasztery i mniszki« (1): [*Chrystus*] przyfzedł ze Mfzą/ zbierzmowánim/ [...] z wzywánim Sákrámentu pod iedną ofołą/ zkláftorámi y mnifzkámi y pánieńskiey czyfłóści chowánim ecr. *SkarŻyw* 520.

»(ani) mnich, (ani, a(1)bo, i) mniszka; mnich z mniszką« [szyk 23:3] (25; 1): *KrowObr* 136v [2 r.], 143v [3 r.], 150v, 155v, 158 (9); *RejZwierz* bb; á thegom záfię niechciał/ co on o mnifzkach/ ábo o mnichach mowi/ bo theraz máią kfięża ták wiele prážniku/ iż go przyfparzác im nammiey nie trzebá *GórnDworz* B3v; *KuczbKat* 290; *WujJud* 210 [2 r.], 212v, L17; *StryjKron* 406; porzucili Mnifzy y Mnifzki kapice/ Kfięża Rewerendy/ wiáre/ wftyd/ boiażń wfeláką złamawfzy *ReszPrz* 73; *WujNT* 125 marg, 782, Aaaaav, Zzzzz4v, Aaaaaav [2 r.]; *SkarKaz* 418b [2 r.].

»zakonnicy i mniszki« (1): ták frodze Kátholiki dręczył/ ifz śmiał Zakonniki y Mnifzki iáwnie obnázone/ v přęgierzá bić. *SkarŻyw* 58.

Wyrażenia przyimkowe: »od mniszek« = z żeńskiego klasztoru (1): Datá z Buřká od mnifzek po fwięty m Gáwle we wtorek. 1567. *RejZwierz* 210v.

»u mniszek« = przy klasztorze żeńskim (1): [*Piotr Duńczyk*] fiedmđdziefiąt kościołow w Polfłcze zmurowác dał [...] w Normbergu v mnifzek *BielKron* 354v.

Przen: Kościół i klasztor mniszek [pł] (1) : [*Piotr Duńczyk*] fiedmđdziefiąt kościołow w Polfłcze zmurowác dał [...] w Láwinie/ dwá/ mnifzki y fářę *BielKron* 354v.

2. *Kapłanka, kobieta spełniająca czynności kultowe w służbie jakiegoś bóstwa starożytnego; vestalis* *Mącz*; *sacerdotissa* *Calep* (20) : gdy co myał mowić/ ták tho myał ná baczenyu yákoby przed lámym bogyem Iowifsem álbo Weřtą/ ktora byłá zá boginyą v mnifek w Rzymie. *GliczKsiąż* E; gdy [żony przeciwnika] nie mogły po porařce łáłki they v Máryulá vprořić áby w kłaftorzech zá mnifzki fluzebne mieřzkály *BielKron* 130, 102v; Maxima vestalis, Naywiętfza miedzy mnifzkámi/ opácichá. *Mącz* 212a; *Piatrix* [...] *Popini* álbo mnifzka która oczifściála ludzie od wyřtępów w pogánřtwie. *Mącz* 301d; *Pythia*, Mnifzka álbo bogini wiefzcza od bogá *Apolineřá* nádchniona. *Mącz* 334b, 50b, 212a; *BielSpr* 44v; *Sacerdos* – Kfiądz. *Sacerdotissa* – Mnifzka. *Calep* 936b.

mniszka *czyja* [w tym: *G sb* (4), *ai poss* (1)] (5): *Thyas*, *sacrificula*, Mnifzka álbo *popowa* bogá *Bacchuřá*. *Mącz* 455b, 22c, 465c. *Cf Wyrażenie.*

W połączeniu z imieniem (1): (marg) Tucia mniżká. (-) Tucia dzyewká zakonna boginiej Wefty była pomowiona o wzrúwienie íwego zakoná dzyewiczégo BielKron 25.

W połączeniu szeregowym (2): vltáwili [Rzymianie] krolá kościelnych ípraw/ to íest Bífkupá ktorým napirwey był Mámmius Pápiryus/ który áby tylko Wiefzczkom/ Mniżkom/ á Káplanom rofkázował. BielKron 104v; Mącz 489d.

Wyrażenie: »mniżka boginiej Westy (a. Vestae), zakonu Wenery« = kapłanka (2;1): A gdy obaczył iż íie nań zmowili Rycerze/ poiął mniżkę boginiej Wefty BielKron 151; Był też w tym mieście [w Koryncie] kościół pogáńfkiey bogini Wenery/ w ktorým około tyfiácá mniżek mieżkáło zakonu Wenery. BielKron 272v; Vestalis, Mniżká/ xiéni álbo popowa tey Boginiej Vestae. Mącz 489d.

Szereg: »(tak) mniżki i (jako) kapłani« (2): BielKron 99v; gdyż tho v nich [u Rzymian] ty święte rzeczy s Kościołá nigdy niewychadzály z Mniżkámi y s Káplány. BielSpr 44v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

Synonimy: 1. klepka, zakonnica, zakonniczka; 2. kapłanka, ksieni, popini, popowa.